

Originea geto-dacică a Junilor Braşovului

Prezentarea Junilor a fost făcută de Pitiş, Muşulea. Puşcariu și Stinghe, destul de detaliat și cu competență arătându-se, în genere că este ur obicei vechi strămoșesc.

Prezentările respective suferă de lacuna neidentificării elementelor strămoșești geto-dace. A existat și mai există tendința de a se *slaviza* această manifestare. Semnatarii prezentului articol, în urma unui studiu de mai mulți ani a manifestării de etnografie și folclor *Junii din Scheii Braşovului*, aplicând hermeneutica lui M. Eliade, J.C. Drăgan, C. Daniel au identifica elementele de cult religios păgân geto-dacic pe care le prezentăm în continuare.

Data ținerii acestei manifestări, în a treia decadă a lunii martie, corespunde cu perioada sărbătoririi anului nou la păgâni și, în special, a Marilor Dionysii.

Imbrăcămintea bogată în aur și argint a Junilor reamintește ținuta Agatârșilor (Herodot, *Istorie*, cartea a IV-a Melpomene), și are simbolul cultului lui Dionysos și al lui Jupiter Tonans : frunza de viță de vie, struguri și frunza de stejar cu ghinda - fruct sacru.

Totemul Târșului, l-am identificat prin *brăduții* pe care îi aduc Junii la vătaf și la casele cu fete.

Servitul *peștelui* la masă este tot un simbol, prin care se identifică cultul lui Dionysos, preluat de creștini (V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la Istoria Creștinismului în România*).

Acum o sută de ani, Junii plecau în după amiaza aceleiași zile festive din Schei, se urcau în vârful muntelui Ruia (azi Postăvarul), și după ce petreceau o noapte pe munte, întâmpinau apariția soarelui.

Cultul soarelui a fost atribuit Geto-Dacilor de către părintele istoric Herodot, iar petrecerea din noaptea precedentă amintește practicarea misterelor lui Dionysos de către Bacante, Menade și Satiri.

Jocul *Tuțelor* și fetele care culeg flori ce le împletesc ca să împodobească pe Juni reamintesc pe bacante.

Elementele de inițiere într-un cult păgân pe care le-am identificat sunt

- înscrierea la Juni a tinerilor ce au împlinit vârsta de 16-17 ani
- aruncarea buzduganului *la cracă* (o înălțime tip)
- hora Junilor, care nu se părăsește fără aprobarea vătafului
- jocul *cățeaua*
- concursuri de călărie.

Elementele de cult păgân pe care le-am mai identificat sunt următoarele:

Hora Junilor «în cerc» și de la stânga spre dreapta (în sensul acelor două ceasornic) arată arhaismul său, deoarece simbolizează ideea precreștină timpului circular și a sensului mersului axului ceresc. Simbolul acesta est specific: *Cultul lui Kronos*.

Ocuparea cetății de care trebuia să țină cont și autoritățile sătești, era manifestare specifică cultului lui Dionysos, brodată pe frica de a nu ocupa

Românii cetatea Braşovului, pentru a intra în drepturile cutumiale.

Şamanul era reprezentat de măscărici, care, fiind împuşcat mortal prin imprudenţă, a întrerupt seria iniţiaţilor în mistere.

Îngroparea vătafului la *Podul Dracului* simbolizează «întoarcerea la origini şi renaşterea», odată cu regenerarea naturii, rit specific culturilor arhaice şi aminteşte în special practicarea misterelor de la Eleusis.

Toponimicul *Podul Dracului* a rămas nealterat şi provine de la *Draculupul*, care în mitologia Geto-Dacilor avea rolul de a-i conduce pe decedaţii iniţiaţi în mistere, în lumea lui Hades.

Pătrunzând în descifrarea acestor mistere am ajuns la concluzia că acest toponim simboliza trecerea decedaţilor peste apă spre un «cimitir divin» care este posibil să se afle în zonă.

Trasul în ŷol simbolizează originea divină a tinerilor ce se înscriau la Juni, ŷolul înlocuind pielea unui animal.

Purtatul pe scară al vătafului înainte de a fi îngropat reaminteşte din mitologia Geto-Dacilor cunoscută pe preotul Cosingas care punea scară la scară pentru a merge la Hestia ca să-i pârască pe Geto-Daci.

Toponimul Schei este explicat azi prin slavul Schiau, care se traduce «slav». Autorii au identificat acest toponim în afară de Braşov la Suceava, Iaşi, Târgovişte, Bârgău.

În Iliada lui Homer, se găseşte «Poarta Scheeană» ce se traduce prin «Poarta din stânga cetăţii sau din partea de vest». În oraşele Braşov, Suceava, Târgovişte, Iaşi, toponimicul Schei se află tot în partea de vest, demonstrând originea comună a cuvântului Schei, ce poate fi grec, trac sau pelasg.

Informaţiile prezentate mai sus, cu corespondentul lor în mitologia geto-dacică, demonstrează că junii sunt o manifestare mult mai veche decât apariţia Slavilor şi confirmă continuitatea Românilor pe aceste locuri. Cu această ocazie mai semnalăm că jocul *Căluşul Junilor* nu se mai joacă, fiind pe cale de dispariţie, şi riscăm să pierdem un tezaur din folclorul ancestral.

Originea geto-dacică a toponimicului şi a manifestării Ieşirea la Chetre

În partea de vest a Braşovului - zonă sacră - se găsesc şi azi, ca doi meri ai unei puternice cetăţi naturale, două stânci ce se numesc *Pietrele lui Iolomon*.

Se susţine că regele urmărit de un Turc, dorind să sară peste pietre, a căzut cu calul găsindu-şi un tragic sfârşit. Şi azi privirea trecătorilor este ęţinută de o pictură (naivă) ce înfăţişează această legendă pe zidul unui restaurant din zonă.

Legenda nu are atestare scrisă (ca orice legendă) şi de la prima confruntare nu rezistă, deoarece chiar istoricii maghiari reclamau moartea lui Iolomon în peninsula Iberică sau Adriatică.

Când timpul este frumos, la sfârşit de săptămână, Românii (fără Saşi sau Maghiari) merg la Chetre, perpetuând o manifestare solară arhaică.

Absenţa totală a Maghiarilor este cea mai puternică dovadă că de aceste locuri nu-i leagă nimic, nici măcar legendele.

În limba iudaică, Solomon se traduce prin «înțelepciune», deci toponimicul ar însemna *Pietrele Înțeleptului*, expresie ce găsește corespondent în *Ktistai* sau *Pleistoi*.

Cercetătorii sași semnalau în jurul anului 1800 existența în zonă a unor ziduri de cetate, fapt confirmat de prezența resturilor unui templu.

Mai dureros pentru noi a fost că atunci când am fost conduși de un bineintenționat să vedem grajdul unde a stat calul lui Solomon, am găsit un altar.

Am înțeles atunci încă o dată două lucruri și anume: că străinul își bate joc și de cele sfinte și de ce străbunii noștri își apărau mormintele cu prețul vieții.

Din mitologia greco-romană se cunoaște rolul *Pietrelor sacre* cu mult înainte de venirea Maghiarilor. Ele erau așezate de regulă în preajma marilor oracole (Delphi).

Piatra de la Mecca, Piatra Hama (Vojtech Zamarovsky, *Din tainele imperiului hitit*) ce avea proprietăți terapeutice, Piatra Betyl (Ion Chiriac, *Mitologie*), ce se bănuie că a fost dată lui Cronos în locul lui Jupiter) sunt cele mai reprezentative demonstrații.

Lângă altarul identificat la Pietrele lui Solomon își are originea Valea Putredă, denumire conservată de la Geto-Daci, ce reamintește obiceiul lor de a ține înainte de a incinera pe decedați agățați în pom timp de 40 de zile în piei de animale.

Zona se pretează la meditații și asceză, fiind foarte posibil ca preoții cultului lui Cronos, ce-și aveau altarele pe Tâmpa, la Pietrele lui Solomon să fi practicat inițierea în mistere (Junii), profeția (Oracolele), și să-i fi învățat pe Geto-Daci problemele de etică și morală (Legile Bellagines).

În concluzie, locul la Pietrele lui Solomon face parte dintr-o zonă sacră geto-dacică, iar obiceiul Românilor de a «Ieși la Chetra» este un obicei ancestral geto-dac.

Explicația mitologică a toponimului Kronstadt

Se cunoaște că Brașovul în vechime s-a chemat Kronstadt, denumire dată de cavalerii germani aduși de Maghiari pentru a-i proteja. Din tendința de maghiarizare a mitului, s-a explicat trecerea lui de la sacru la profan prin «Orașul Coroanei», căci *Krone* din limba germană se traduce prin coroană.

Pentru justificarea acestei versiuni nu se poate prezenta o documentație istorică sau arheologică. Propunem o interpretare mitică și anume «Orașul lui Kronos», Kron fiind prescurtarea de la Kronos.

Explicația este mult mai plauzibilă și aducem în sprijin următoarele argumente:

Cetatea Brașovului a fost construită lângă o cetate veche geto-dacică ce exista pe vârful Tâmpa și ale cărei urme ne invită insistent să cercetăm.

Se cunosc și azi localități construite una lângă alta la diferență de timp localitatea nouă preluând numele celei vechi cu prefixul *Nou*. Exemplu Moldova Nouă construită lângă Moldova Veche.

SCHEMA

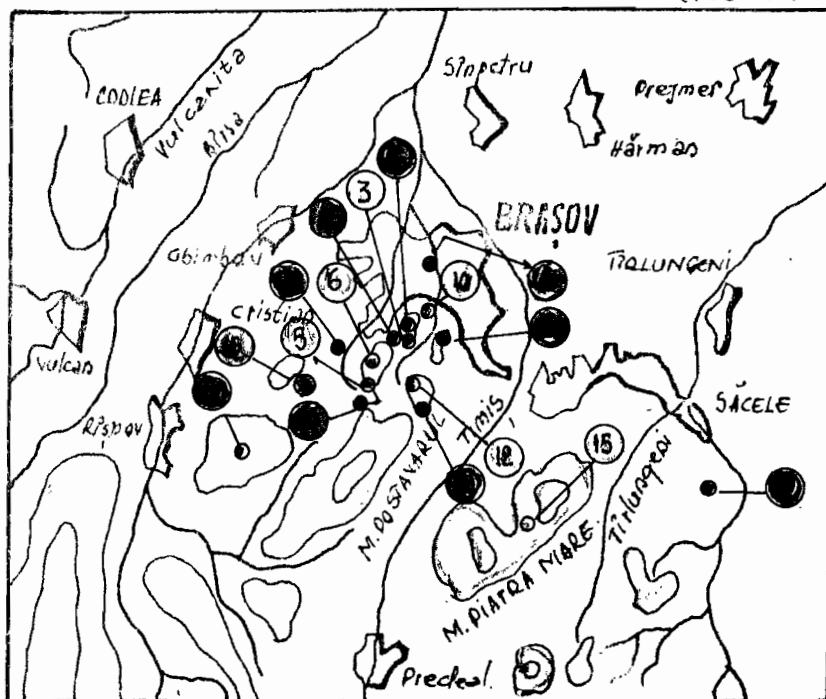
CU DISPUNEREA ELEMENTELOR COMPONENTE A ZONEI DE CULT-SĂGĂRĂ - BRĂSOV.

Legendă

1. ALTARELE CULTULUI
CANONOS DE PE TÎMPA.	8 Valea RACA DAULUI
2 Biserica GERMANA
ZINNE DE PE
TÎMPA.	9. ALTAR V. RĂCĂRII
3. CETĂȚE DACICĂ DE PE
TÎMPA.	10. PIATRA SCRISĂ
DE LA ALTAR
4. PIETRELE LUI SOLOMON	11 Biserica IOOLULUI
5 ALTAR DE LA P. SOLOMON.	12 AMVON
6 VALEA PUTREDA	13 VIF. VARNA (CETĂȚE)
7. PUDOL DRACULUI	14 VIF. SFÎNT
	15 PIATRA SCRISĂ
(PIATRA MARE I)
	16 PIATRA SCRISĂ
(PIETRELE LUI SOLOMON)

Scara 1:100.000

Un alt fenomen petrecut în onomastica și toponimia din Ardeal pe care încercăm să-l subliniem este că ocupanții au căutat să denumească localitățile sau anumite locuri importante cu toponimicul tradus din limba română în limba germană sau maghiară. De exemplu, Vârful Sage se traduce cu Vârful Legendei.

Se cunoaște de către inițiați că la baza întemeierii unei cetăți antice stătea un mit.

Mnaseas informează că Dacii îl venerau pe Zamolxis care la Greci avea corespondent pe Kronos. Acestui zeu al timpului, Dacii îi construiau altare pe înălțimi, pe care le puneau sub protecția lui dându-le numele respectiv.

Odată cu ocuparea Daciei de către Romani, aceștia au numit înălțimile Temporis sau Tempus, care ulterior s-au transformat în Tempea sau Tâmpa.

În aria de răspândire a Geto-Dacilor am identificat aproximativ 35-40 înălțimi cu numele de Tâmpa sau Tempea. Cetatea geto-dacică de pe Vârful Tâmpa de lângă Brașov, fiind sub protecția zeului timpului este mai mult decât normal să se fi numit *Cetatea Timpului*. Cavalerii teutoni după ce au construit o nouă cetate au denumit-o după vechea onomastică și având cunoștință de sincretismul lui Zamolxis cu Kronos au tradus *Kron (os) - stadt* sau Orașul lui Kronos. Și azi Brașovul se mai numește în funcție de Tâmpa *Orașul de sub Tâmpa*.

Înălțimea Tâmpa era denumită de Germani Zinoe, care în germana veche însemna biserică fortificată.

Urmele unei astfel de biserici se văd și azi pe Tâmpa. Cavalerii Teutoni construiau bisericile în locul vechilor altare, simbolizând nimicirea unui cult păgân. Explicația nu trebuie luată în sensul că populația din zonă nu era creștinată la venirea Teutonilor, însă este cert că în această perioadă zona păstra urme ale Geto-Dacilor: cetăți, temple, altare etc.

Vestițiile geto-dacice l-au determinat pe învățatul român Nicolae Olahus să denumească Brașovul Zemigetusa (Nicolae Olahus, *Istoria Ungurilor și a lui Attila*). Asupra acestei denumiri autorii își rezervă dreptul de a reveni deoarece este posibil ca Nicolae Olahus să nu fi greșit cu nimic.

În afara limesului roman, am găsit și azi două înălțimi care poartă denumirea de Zamura, probabil denumire geto-dacică a înălțimilor cu altarele lui Zamolxis (Kronos).

Admițând că toponimicul Ruia provine de la sanctuarul Rajek se poate traduce prin Vârful Regilor, care împreună cu La anvon, Templul Idolului. Crucurul, contribuie la demonstrația existenței în Masivul Postăvarul a unei zone sacre.

În masivul Piatra Mare se poate identifica Piatra Scrisă, Vârful Sfânt integrate la fel în nota de sacralitate a Brașovului.

În concluzie Brașovul era în cadrul unei zone sacre sub protecția zeului Zamolxis (Kronos) al cărui urme cu toată dorința de a fi distruse au rămas până astăzi.

Rămâne doar ca cercetătorii noștri să le acorde atenția pe care o merită și să întrească astfel imaginea unei mitologii românești.

Symposium Internacional de
TRACOLOGÍA

ANTIGUOS PUEBLOS EUROPEOS
MIGRACIONES, INTER-RELACIONES

MIGRAȚIUNILE, INTRE MIT ȘI REALITATE

Franco Crevatin

FUNDACION EUROPEA DE TRACIA

Pentru cea mai mare parte a popoarelor de limbă indo-europeană, activitatea economică principală a fost păstoritul, completat cu o agricultură de proporții modeste. Trebuie să admitem deci *aprioric* că societățile de crescători de animale au tendința de a se extinde teritorial și se dovedesc foarte agresive, adesea din cauza instabilității lor economice. Comparația antropologică (v. K. Fukui - D. Turtton, ed., *Warfare among East African Herders*, Osaka 1979) arată de asemenea că agresivitatea face parte din cultura acestor populații. La rândul său comparația lingvistică demonstrează importanța elementului războinic în structurile «poeziei» indo-europene, termen care denumește mai ales ideologia exprimată într-un registru lingvistic elevat.

Tot atât de importantă e constatarea că societățile de crescători de animale nu sunt economic autosuficiente și că pentru a-și asigura hrana trebuie să intre în strânse legături cu societăți stabile.

Fără îndoială, nu are rost să vorbim de State când analizăm societățile indo-europene din epoci pentru care lipsesc documentele. După cât ne putem da seama, baza autorității era constituită de legăturile de rudenie. În mai multe limbi s-au păstrat termeni asemănători indicând căpeteniile grupurilor constituite pe bază de înrudire, grupuri în continuă creștere. Acest fapt trebuie legat de importanța tribului, acel aglomerat social mai mare, care depășește limitele impuse de înrudire. Termenul *teuta*, care a supraviețuit în multe limbi, nu denumește o autoritate cu putere stabilă, iar *reks* nu este ceea ce noi înțelegem prin *rege*, ci o figură al cărei conținut social reprezintă

oarecum unitatea tribului. Această figură a fost cunoscută, sub această denumire, la un număr limitat de popoare (la Celți, Latini, poate și la Italici, Traci și Indo-Iranieni). Pentru străini - cu excepția oaspeților - nu există spațiu juridic care să nu fie precedat de o absorbire în aceste structuri. Situația se întâlnește îndeosebi la neamurile care văd în Adunarea tribală unicul organ deliberativ, și aceste neamuri nu formează majoritatea.

N-aș vrea să dau impresia că descriu un cadru, exagerat de organic și de precis, al unor fapte sociale ce nu admit observația directă sau că vreau să impun o unitate forțată. Cred totuși că este întemeiată părerea după care seocietățile indo-europene de animale aveau destulă coerență internă și flexibilitate ca să poată face față unui mare număr de situații diferite.

Pentru ca schimbările lingvistice să se rezolve în favoarea lor, trebuie să presupunem că limbile indo-europene se bucurau de un mare prestigiu în contextul de bi-lingvism și diglosie. Cu alte cuvinte, vorbitorii lor erau considerați ca posibile modele de *status* și de comportament. În această privință tipizarea e și mai dificilă fiindcă factorul războinic a avut desigur un rol de seamă, dar în termenii comparației tipologice sunt de conceput și alte posibilități, dintre care amintesc una singură. În multe cazuri neamurile de crescători de animale au fost primite în mod pașnic. Așa s-a întâmplat cu păstorii războinici Tutsi care au fost primiți favorabil în Ruanda de către agricultorii Hutsu, care îi apreciau în mod deosebit pentru că aveau mari turme de vite.

Dar poate că cel mai important e să nu rămânem cu impresia că întreaga serie de interferențe și interacțiuni dintre limbile (și culturile) indo-europene și limbile ne-indo-europene a avut loc într-o epocă preistorică îndepărtată și indefinibilă. Nu trebuie deci să se creadă că cele dintâi ar fi fost mai importante - și din punct de vedere statistic - decât limbile ne-indo-europene. Ar fi un apriorism de neiertat și nu numai din punct de vedere strict demografic. Celtizarea Britaniei sau a Irlandei, de exemplu, sunt fenomene recente, care nu s-au produs în ansamblul lor mai înainte de sec. VI-V î.e.n. Deplasarea neamurilor germanice spre sud, plecând dintr-o regiune învecinată cu Danemarca și din Germania de nord, poate fi urmărită pe baza izvoarelor clasice din sec. V-VI e.n. și mai târziu. Am putea continua, discutând, de exemplu, reșezarea Europei în timpul fazei La Tène B, un fapt care îi interesează deopotrivă pe lingviști și pe arheologi.

Cele de mai sus ne arată că situațiile concrete au fost mereu altele. De exemplu, Grecii nu erau numai păstori atunci când au intrat în contact cu lumea minoică. Anumite neamuri vedice cunoșteau probabil forme relativ stabile de *chieftainship* în epoca ciocnirilor cu localnicii «fără nas» etc. Se poate de asemenea presupune, pe bună dreptate, că numeroase dialecte indo-europene au fost absorbite în contexte lingvistico-culturale străine.

Ținând seama de aceste sumare considerațiuni ar trebui să rezulte cu destulă claritate câte riscuri comportă utilizarea conceptului de migrațiune și cât e de periculos să te întrebi dacă o migrațiune a avut loc sau nu și dacă există mijloace arheologice de a o identifica.

Imi propun să ilustrez cazul unei prezențe etnice datorate expansiunii teritoriale, caz până acum netratat de specialiști. În general *facies*-ul lingvistic

și cultural al Istriei preromane e considerat unitar. Ar fi însă mai exact să spunem că nu dispunem de izvoare lingvistice autohtone și că arheologia nu ne informează cu privire la existența unor diferențe culturale.

Premiză. Se știe că cele două războaie istriene au fost dorite de Roma pentru a pune capăt pirateriei practicate de Histri. Lucrul acesta nu este însă dovedit pe bază arheologică, fiindcă toate fortărețele din Istria preromană, indică o cultură orientată spre păstorit și horticultură și par destul de sărace judecând după rezultatele săpăturilor din necropole.

Presupunere. Intervine atunci bănuiala că în Istria au existat două arii economico-culturale, una internă - cea a fortărețelor - și alta de-a lungul litoralului care explică pirateria din nordul mării Adriatice. Aceste două arii puteau fi în interacțiune economică. Bănuiala e întărită și de informațiile date de sursele clasice, și anume că Histria era fărâmițată din punct de vedere politic și că s-a unit doar ca să reziste Romei.

Teză. În absența altor informații, toponomastica poate fi decisivă. Cfr. următoarele concordanțe toponimice:

Humagum (An. Rav. 4,30) - (*O*)*mago* în insula Arbe

Cissa, orașel azi dispărut la sud de Rovigo - *Cissa*, orașel în insula Pago (Pl., N.H. 3,151)

Pola - *Polai*, oraș din Dalmația meridională (Call., fr. 11 Pfeiffer)

Sipparo, orașel azi dispărut din Istria septentrională - *Siparuntum*, localitate din Dalmația meridională (Ptol.,2, 16, 7).

Risanus, râu - azi Risano -*Rhizon*, hidronim din Dalmația meridională.

Ținând seama de numărul redus al toponimelor preromane de pe coastă, aceste corespondențe clare sunt importante nu numai pentru că permit stabilirea de analogii directe, ci și pentru că nu pot fi puse pe seama întâmplării. În plus nu e de crezut că au fost condiționate de o unitate lingvistică ce ar fi cuprins întregul teritoriu din Istria până în Dalmația meridională. În consecință le putem atribui unei infiltrații etnice provenite din sud, pe calea mării. Oare aceștia erau navigatorii ce aveau să devină mai târziu pirații de care se temea Roma?

Dovezi. Apartenența acestor toponime la un strat lingvistic diferit de cel din interiorul Istriei este verosimilă căci râul *Risanus* are două nume, *Risanus* și *Formio*. Acesta din urmă, atestat încă din antichitate dovedește: (a) Dacă același referent are două nume, e probabil că ele aparțin la două straturi lingvistice. (b) Sunetul *f* inițial provenind dintr-un *bh* inițial indo-european cu care începea rădăcina «a fierbe» e compatibil cu stratul lingvistic înrudit cu limba venetică și atestat de antroponimele și toponimele din interiorul Istriei. În ansamblul ei situația pare a fi rezultatul unei aliașii *liburnice*, deși acest adjectiv are un sens prea larg.

Dovada istorică cea mai evidentă este că expansiunea neamurilor din Dalmația a cuprins și Italia centrală (Pl. N.H.,3, 111) și a contribuit la întemeierea Adriei, o expansiune confirmată de un mare număr de corespondențe toponimice între cele două maluri ale Adriaticii.

Oprind aici expunerea mea, m-aș considera satisfăcut dacă aș ști că am convins pe colegii mei că problema migrațiunii admite soluții și răspunsuri diferite și că deschide o problemă deosebit de complexă.

Interviu cu Prof. Dr. Ștefan Pascu la Simpozionul Internațional de Tracologie de la Palma de Mallorca

S-a născut la 14 octombrie 1914, la Apahida, județul Cluj. Școala primară a făcut-o la Apahida, studiile liceale la Cluj-Napoca. A absolvit Facultatea de litere și filosofie în 1938 la Universitatea din Cluj. Licențiat *magna cum laude* în 1938. Specializarea la Acađademia di Romania din Roma, între anii 1939-1942. Diplomat al Școlii de arhivistică, paleografie și diplomatică de pe lângă Vatican, în iunie 1942, *cum laude*. Doctor în litere și filosofie, specialitatea Istoria Românilor și Istoria universală, octombrie 1942 *magna cum laude*. Asistent la Institutul de Istorie Națională din Cluj-Sibiu, din 1943, Șef de lucrări la același institut, între 1944-1955. Profesor la aceeași facultate - 1950-1952. Între 1952-1955 își întrerupe activitatea didactică pentru a face traduceri de documente din limba latină pentru colecția de documente privind istoria României, seria C, Transilvania. Revine la catedră în 1956 - unde este și acum. Decan al Facultății de istorie și filosofie între 1962-1968. Rector al Universității din Cluj între 1968-1976. Șef al catedrei de Istorie din 1970 până acum. Director al Institutului de istorie și arheologie din Cluj-Napoca, din 1973. Membru corespondent al Academiei Române între 1963-1974. Membru titular al Academiei din 1974. Membru al Academiei portugheze din 1978. Președinte al Secției de științe istorice al Academiei R.S.R. din 1974, Președintele Societății de științe istorice din România, Președintele Comitetului național al Istoricilor.

- Vă rugăm să ne vorbiți despre activitatea Dumneavoastră.

- Am scris mai multe cărți și foarte numeroase studii, publicate în țară și în străinătate. Bibliografia selectivă a lucrărilor se ridică la circa 800 de titluri, dintre care vreo 15 cărți. M-au preocupat probleme de istorie socială și culturală a Românilor în comparație cu aceleași probleme de istorie universală, de asemenea probleme ale instituțiilor de stat și de drept și acestea comparativ cu cele din alte țări europene, iar din 1962 s-au adăugat probleme de demografie istorică, organizând la Cluj-Napoca Centrul de demografie istorică din România. De aceea, am și fost ales în 1975 și reales în 1980 președinte al Comisiei Internaționale de Demografie Istorică din cadrul Comitetului Internațional de Științe Istoric.

Dintre lucrările care formează volume, aș aminti spre exemplificare *Petru Cercel și Țara Românească la sfârșitul secolului al XVI-lea, Răscoalele țărănești din Transilvania, epoca voivodatului, Meșteșugurile din Tran*

silvania până la sfârșitul secolului al XVI-lea, Crestomație de istorie a statului și dreptului (două volume), Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, încununare a ideii și a luptei pentru unitatea Românilor, Voivodatul Transilvaniei (două volume, în pregătire al treilea volum), Formacão del Estado rumano unitario, Răsunetul internațional al luptei pentru unitate și independență a poporului român, La revolte paysanne de 1437, Războiul țărănesc de sub conducerea lui Horia, George Barițiu și contemporanii săi (cinci volume, în continuare alte cinci), Revoluția din 1948 în Transilvania (două volume, în continuare alte opt) ș.a. Colaborator la marile tratate de istoria României, de istorie universală, la colecția «Documenta Romaniae Historica», la principalele reviste din țară și la multe din străinătate: Franța, Portugalia, Italia, Germania, Belgia, SUA, Canada etc.

- Cu ce temă vă prezentați la acest Simpozion?

- Nu sunt specialist în tracologie și de aceea prezența mea la această reuniune științifică ar putea să surprindă pe unii. Dacă voi oferi o motivație, sper ca nedumerirea să fie înlocuită cu înțelegerea. Motivația e următoarea: marile probleme istorice se bazează pe tot ce-a fost de valoare în cercetarea problemelor respective în trecut și în prezent. La cercetările din trecut cu privire la Traco-Daci și la civilizația lor și, de asemenea, la contribuția acestora la procesul de etnogeneză a poporului român, mă voi referi în con-

municarea mea, care se intitulează *Concepția umaniștilor și iluminiștilor români cu privire la Traco-Daci*. Firește, și umaniștii români, ca și umaniștii în general, de asemenea și reprezentanții curentului cultural ideologic al Luminilor erau adepții romanității poporului român. Cu toate acestea, nici umaniștii și nici iluminiștii români n-au ignorat aportul Tracilor sau Dacilor la procesul de etnogeneză a poporului român, dimpotrivă, mulți dintre ei au fost preocupați de viața politică și culturală a Dacilor și Tracilor, de întemeierea statului dac, de buna înțelegere a Tracilor și a Dacilor. De altfel mai mulți dintre iluminiști au subliniat aportul etno-lingvistic și etno-cultural al Dacilor la formarea poporului român. Lucruri mai puțin cunoscute până acum, deoarece istoricii și lingviștii care s-au ocupat de asemenea probleme au urmărit numai filonul romanic în concepția acestor învățați. Astfel încât edificiul impunător al tracismului și dacismului se sprijină și pe o cărămidă puternică pusă de umaniștii și iluminiștii români la temelia lui.

- O părere despre Simpozion.

- Simpozionul de la Palma de Mallorca mi-a oferit o surpriză. O surpriză plăcută, fără îndoială. Mai întâi, prin numărul mare al delegațiilor - din nouă țări, nu? În al doilea rând, prin prezența unor reputați specialiști, arheologi, lingviști, numismați, etnologi, muzicologi, culturologi în general. Fiecare dintre comunicările prezentate a contribuit fie cu îmbogățirea informației, fie cu puncte de vedere noi, la mai buna cunoaștere și înțelegere a problemelor antichității, la vasta arie de cuprindere a civilizației dacice, la legăturile culturale și politice ale lumii tracice cu lumea apeninică și iberică, la legăturile spirituale ale Tracilor cu lumea orientală, greacă și occidentală.

Idei și concepții noi au fost înfățișate în mai multe din comunicările prezentate, concepții care deschid orizonturi și posibilități noi de mai bună înțelegere a lumii antice, în general, și a lumii tracice în special. Nu poate lipsi din această apreciere nici aspectul foarte important al relațiilor interumane, dintre oamenii care s-au întâlnit, s-au cunoscut direct, personal, și-au împărtășit părerile, și-au confruntat ideile într-un spirit academic, științific, animați de dorința sinceră de colaborare și de înaintare a științei. Mentorul acestui Simpozion internațional ca și al celorlalte două de până acum, președintele Fundației Europene Drăgan, Josif Constantin Drăgan, și-a dovedit și de data aceasta calitățile superioare de organizator, de animator și de specialist în problemele de tracologie. Simpozionul a fost inaugurat cu expunerea prof. dr. J.C. Drăgan, care a înfățișat un nou punct de vedere sau a adâncit puncte de vedere mai vechi cu privire la rolul civilizației tracice în lumea antică, la marea răspândire a influenței acestei culturi și, chiar, a etniei tracice până la peninsula iberică. De aceea, mulți dintre participanții la Simpozion au considerat și au apreciat această expunere drept lucrare de referință pentru alte cercetări sau pentru adâncirea cercetărilor de până acum.

DACIA IN AUTORII LATINI CLASICI ȘI POSTCLASICI

POMPONIUS MELA (sec. I d. Cr.)

INTRODUCERE.

Spaniol de origine, din familia filosofului Seneca, Pomponius Mela scrie, sub împăratul Caligula sau Claudius, o geografie a lumii vechi, *De situ orbis* sau *Chorographia*, cea mai veche geografie pe care o avem din antichitate. Cu prilejul explorării coastelor mării Negre, el ne dă o mulțime de date și de informațiuni asupra coastelor răsăritene ale țării noastre, ceea ce ne silește să considerăm pe Mela ca unul din izvoarele istorice și geografice ale României. Pe lângă date geografice, Mela ne dă și descrieri de moravuri și de obiceiuri ale diferitelor popoare despre care ne vorbește.

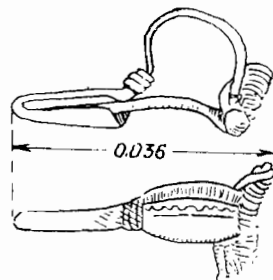
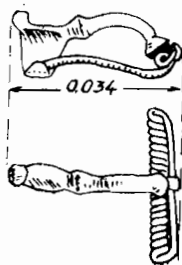
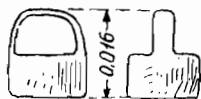
T r a c i a

Lângă Scitia este Tracia. Aceasta se mărginește de o parte cu fluviul Istru, de altă parte cu marea și se întinde dela țărmul mării Negre până în Iliria. Regiunea n'are o climă bună și nici un pământ roditor, căci în afară de regiunea maritimă, ținutul este neroditor și rece și semințele ce le primește rareori le răsplătește în deajuns. Nu are pomi roditori și este tot locul și nici vița nu poartă rod decât numai dacă cultivatorii o au acoperit împotriva gerului cu frunze; altfel n'ajunge la coacere. Damenii sunt mai favorizați dela natură, totuși nu ca înfățișare, căci învâlnita corpurilor lor este urâtă și barbară; de altfel pe cât sunt de numeroși pe atâta sunt și de barbari.

Puține râuri are Tracia care să se verse în marea Mediterană; ele însă sunt foarte vestite: și sunt Hebrus, Nestos și Strimon. În interior e înaltă munții Hemus, Rodope și Orbelus, celebrii pentru serbările lui Bacchus și orgiile Menadelor, instituite de Orpheus. Dintre acești munți, Hemus este atât de înalt că din vârful său se vede și marea Neagră și marea Adriatică.

Deși sunt un singur popor, Tracii se deosebesc între ei unii de alții și prin nume și prin moravuri. Unii sunt feroși și gata de moarte, ca Geții. Aceasta provine din diferite motive: unii cred că sufletele celor ce mor se reîntorc într'o nouă existență; alții, că deși ele nu se reîntorc, totuși nu pier, ci trec într'o altă lume mai fericită; alții, în sfârșit, că în adevăr ele mor, dar că aceasta este mai bine decât ca să trăiască. De aceea, în unele localități oamenii se bocesc la naștere și deplâng soarta celor nou născuți. Și din contra sărbătoresc moartea și o celebrează prin cântece și jocuri, ca fiind ceva sacru. Nici femeile lor nu sunt mai puțin curajoase. Ele doresc din tot sufletul să fie ucise și îngropate împreună cu cadavrele bărbaților lor morți și, fiindcă mai multe femei aparțin aceluiași bărbat, ele se luptă grozav care să fie judecată mai vrednică de o atare onoare. Se consideră ca o mare cinste și ca cea mai mare mulțumire de a fi învins în această luptă, celelalte plâng în gura mare și pleacă cu cele mai grozave bocete. Cei ce voiesc să le aducă o mângâiere, aduc arme și daruri pe rug și se declară gata sau să trateze sau să se bată cu destinul mortului. Dacă nu are loc nici luptă nici bani, pețitorii își iau pe tinerele femei. Fetele de măritat, nu sunt date, la Traci, de părinți bărbaților, ci sunt expuse în public sau sunt vândute pe bani. Frumusețea lor și moravurile lor stabilesc prețul. Cele virtuozose și frumoase au preț mare; cei ce voiesc pe celelalte să le aibă, sunt ei plătiți. Cele mai multe din aceste popoare nu cunosc vinul, totuși la ospete, aruncă pe foc, în jurul căruia șed, niște semințe al căror miros puternic îi îmbată și-i fac veseli.

Pe țărm foarte aproape de Istru se găsește Istropolis, apoi Callatis, fundată de Milesieni, în urmă Tomi și portul Caria și promuntoriul Tiristis, pe care cei ce-l trec se găsesc într'un al doilea unghiu de mare, asemenea cu cel din Fasis, din partea opusă, decât că e mai mare. Aci a fost cândva Bizone, distrus de un cutremur de pământ. Tot aci se găsește portul Cruni și cetățile Dionysopolis, Odessos, Messembria și Anchialos. În partea cea mai retrasă a golfului, acolo unde se sfârșește marele golf, este Apollonia ...

SIMFONIA POETULUI DIN TEBA

Să nu-ți mai piardă lira, Apollon Luminatul
Mi-a dăruit-o singur cu legământ zeesc,
În ode triumfale statuia să-i cioplesc
Cum pe pământ nu-i alta și nici în tot înaltul.

Dorința necuprinsă în gândul omenesc
Atenei înțelepte îngenunchiat-a sfatul -
Și zâmbetul de raze mi-a spus că nu e altul
Să-i cânte strălucirea în graiul pământesc.

Când innurile slavei creșteau pe lira sfântă
Și Zeul se-mbăta cu proaspătă lumină,
În șarpe m-a mușcat de inspirata mână.

De-atunci argintul strunei mai limpede mă-ncântă...
Pe drumul care duce spre marele Destin
Nu șarpele, ci Omul m-așteaptă sub măslin!

PE VALEA TEMPE

Pe-a Tempei vale verde se-ngână o cântare
Din lira lui Apollo, în lauri să rodească
O rază dăruită din flacăra cerească,
Făclie în răspântii de-ntunecată zare.

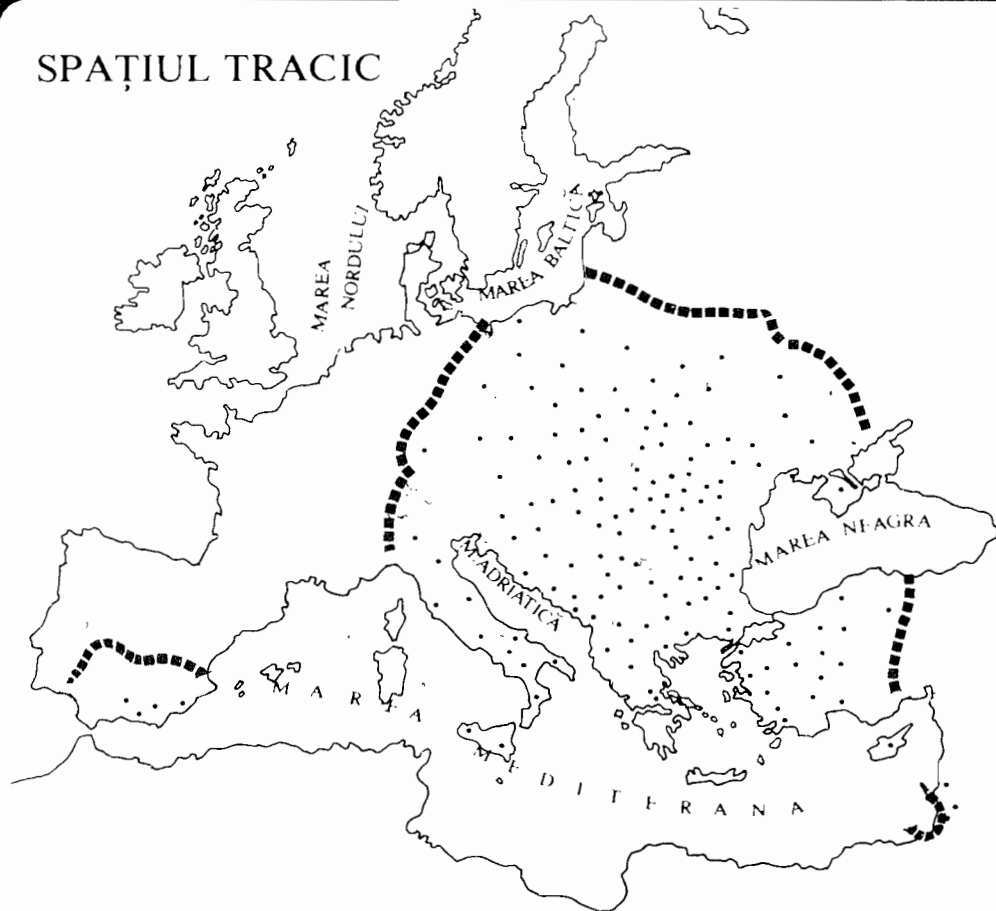
Olimpul a voit altarul să-mi cunoască -
Și l-a trimis pe Zeul cu aripi la picioare,
Să nu aprind în lume văpăi nemuritoare,
Iar jertfa închinării mai drept s-o cântărească.

Trist am văzut că umbra-mi din lut nu se desprinde,
Că rând pe rând coloane de templu cad ruină -
Și foc zeesc pe rug și-n gând nu se aprinde.

Atunci, pe valea Tempe zărit-am ce senină
Plutește altă viață și lumea o cuprinde...
Și Omului i-am dat scânteia cea divină!

GEORGE IONAȘCU

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor (Herodot).

<i>M. Groza, F. Olteanu:</i> Mitul ancestral al Brașovului	1
<i>F. Crevatin:</i> Migrațiunile, între mit și realitate	7
Interviu cu Prof. Dr. Ștefan Pascu	10
Dacia în autorii latini clasici și postclasici	13
<i>G. Ionașcu:</i> Poezii	15

NOI TRACII
Redacția: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunio
Direz. Foro Traiano 1/A Roma - Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78
Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)